

Valtiovarainministeriölle

Lausunto rahanpesulainsäädännön uudistamistyöryhmän muistiosta
VM139:00/2014

Valtiovarainministeriö on varannut Perheyritysten liitto ry – Familjeföretagens förbund rf:lle tilaisuuden esittää lausuntonsa otsikossa mainitusta muistiosta. Perheyritysten liitto kiittää mahdollisuudesta ja kunnioittavasti esittää lausuntonaan seuraavaa:

1. Aluksi

Perheyritysten liitto viittaa Keskuskauppakamarin tässä asiassa antamaan lausuntoon. Liitto yhtyy lausunnossa esitettyihin kannanottoihin. Lisäksi liitto tuo esiin alla olevat näkökohdat.

2. Vaikutusarviosta

Perheyritysten liitto kiinnittää huomiota muistiossa esitettyyn vaikutusarviointiin. Edunsaajarekisterin osalta muistiossa ei ole esitetty lainkaan vaikutusarviota siitä, miten edunsaajarekisteri vaikuttaa yritysten omistajiin. Erityisesti muistiosta puuttuu arviointi siitä, millaisia haittoja edunsaajarekisterin laaja yleisöjulkisuus tuo perustuslaissa säädetyille yksityiselämän suojalle. Perheyritysten liitto katsoo tämän olevan puute ja esittää, että jatkovalmistelussa arviointi on toteutettava.

Lisäksi on huomioitava, että päättäjät ovat tunnustaneet yritysten sääntelyn kustannusten aiheuttaman taakan talouskasvulle, ja ovat sitoutuneet tämän taakan keventämiseen. Siksi uuden sääntelyn implementointi on harkittava tarkkaan ja toteutettava yritysten ja omistajan kannalta pienimmän haitan periaatetta noudattaen. On tärkeää, että vaikutusarviossa tutkitaan uskottavasti niin rekisterin kustannukset ja haitat kuin hyödytkin rahanpesun torjunnassa.

3. Edunsaajatietojen julkisuudesta

Rahanpesudirektiivin lähtökohtana on rekisteri, joka vastaa viranomaisten ja rahanpesun ilmoitusvelvollisten tietotarpeita. Työryhmä on tekemässä rekisteristä julkista, vaikka direktiivin kansallinen soveltaminen ei sitä vaadi. Työryhmä on perustellut edunsaajarekisterin julkisuutta kantarekisterien julkisuudella.

Työryhmä ei kuitenkaan ole tehnyt arviointia siitä, millaisia vaikutuksia edunsaajarekisterin yleisöjulkisuudella on yritysten omistajiin. Muistiossa on ainoastaan esitetty esimerkkinä omistajiin kohdistuva suoramarkkinointi. Sen sijaan muut näkökulmat on jätetty huomioimatta.

Esityksessä korostetaan, että edunsaajarekisteritiedoille ei olla antamassa oikeutta luovaa vaikutusta tai julkista luotettavuutta. Jos edunsaajarekisterin tiedot ovat julkisia, tällainen vaikutus kuitenkin käytännössä syntyy, kun edunsaajarekisterin tietoja aletaan käsitellä julkisesti.

Perheyritysten liitto katsoo, että edunsaajarekisteritietojen on oltava tehokkaasti eri viranomaisten käytössä rahanpesudirektiivin tarkoituksen eli rahanpesun estämisen toteuttamiseksi. Sen sijaan yleisöjulkisuudesta seuraa todennäköisesti tilanteita, joissa edunsaajarekisteritiedoista tehdään virheellisiä tulkintoja, joista on haittaa yritysten omistajille, heidän perheenjäsenilleen ja yritysten maineelle. Näitä haittoja ei esityksessä ole lainkaan huomioitu.

4. Yksityisyydensuojasta

Rekisteriä muodostettaessa on välttämätöntä huolehtia siitä, että alaikäisten ja muiden nuorten henkilöiden, vajaavaltainen ja muiden vastaavien erityisryhmien yksityisyydensuoja on varmistettu. Näiden erityisryhmien osalta julkisessa rekisterissä ei pitäisi julkaista ”alaikäinen/vajaavaltainen” – merkinnän lisäksi mitään muita tietoja.

Jos osakkeenomistaja on alaikäinen, hänen puolestaan päätösvaltaa käyttää joku muu, koska hän ei voi sitä itse käyttää. Monesti päätösvaltaa käyttää äiti tai isä, mutta perheyrityksissä usein alaikäisen etua voi valvoa myös maistraatin määräämä edunvalvojan sijainen, koska vanhemmat voivat itsekin yhtiötä omistavina olla esteellisiä päättämään lastensa puolesta yhtiön asioista.

Perheyritysten liitto ei pidä tarkoituksenmukaisena, että edunsaajarekisterin avulla voidaan selvittää esimerkiksi alaikäisten lasten edunvalvojia tai ylipäättään sitä, millaisia järjestelyjä alaikäisten edun turvaamiseksi on tehty. Päinvastoin, näitä tietoja saatetaan yrittää käyttää hyödyksi aivan toisissa tarkoituksissa, jotka voivat olla myös vilpillisiä.

Edunsaajarekisteriin tiedot yhdistettynä muihin avoimeksi säädettyihin tietoihin (kuten verotiedot) ja mahdollisiin osoitetietoihin altistavat ainakin osan omistajista erilaisille uhkakuville, kuten varkauksille, kiristykselle ja kidnappauksille. Näiden todennäköisyyttä voidaan lähtökohtaisesti pitää pienenä, mutta toteutuessaan uhat ovat äärimmäisen vakavia. Samalla Perheyritysten liitto toteaa, että jo nyt julkisuudessa on kerrottu tapauksista, joissa rikosten valmistelussa on hyödynnetty verotietoja.

Rahanpesun estämiseen liittyvät kannatettavat tavoitteet saadaan toteutettua ilman yleisöjulkisuutta. Tästä ja muista edellä esitetystä syistä johtuen Perheyritysten liitto ei kannata edunsaajatietojen yleisöjulkisuutta.

Mikäli yleisöjulkisuus edellä esitetystä näkökohdista huolimatta päätetään toteuttaa, se olisi toteutettava sillä tavoin rajattuna, että muiden kuin viranomaisten tietojensaanti on mahdollista vain perustellusta syystä. Tietojen myöntämisharkinnan suorittaisi rekisterinpitäjä. Sen avulla varmistettaisiin, että rekisterin suurta tietovarantoa ei käytettäisi rekisterin tarkoituksen ulkopuolisissa tilanteissa.

Lisätietoja asiasta antaa Leena Mörttinen (p. 075 325 4200, leena.morttinen@perheyritys.fi).

Helsingissä 22. päivänä tammikuuta 2016

PERHEYRITYSTEN LIITTO R.Y. – FAMILJEFÖRETAGENS FÖRBUND R.F.

Leena Mörttinen

toimitusjohtaja